

Αυτή ήταν η εποχή, 1913-1915, που υπέβαλλε στον Βενιζέλο τα δέκα Υπομνήματα, με (αύξοντα αριθμό Ι-Χ), με τα οποία τον ενημέρωνε για τα επόμενα βήματα που έπρεπε να κάνει η Ελλάδα στον στρατιωτικό τομέα, εν όψει πιθανού νέου πολέμου με την Τουρκία. Αυτά είναι τα κρίσιμα χρόνια που έφεραν αντιμέτωπο τον Μεταξά με τον Βενιζέλο για καθαρώς στρατιωτικά θέματα αλλά με πολιτικές προεκτάσεις και επιπτώσεις και οδήγησαν τον Μεταξά στην παραίτηση του, από την θέση του Αρχηγού του Επιτελείου, την 17η Φεβρουαρίου 1915. Με την ίδια ημερομηνία είναι και το αντίστοιχο Υπόμνημα ΙΧ, περί της αρνήσεως συμμετοχής του Ελληνικού στρατού στην εκστρατεία των Δαρδανελλίων, την είσοδο της Ελλάδος στον πόλεμο. Το πρώτο Υπόμνημα Ι, γραμμένο προ του Μαρτίου 1914, που ήταν η στρατηγική πρόταση του Μεταξά για αιφνιδιαστική επίθεση κατά της Τουρκίας, δεν εισακούσθηκε από τον Βενιζέλο, οδηγούμενο από την αγγλική πολιτική.

Οι αντίθετες απόψεις Βενιζέλου- Μεταξά οδήγησαν στην εξορία του Μεταξά, στην Κορσική 1917-1920 και στην καταδίκη του σε θάνατον. Το 1933 ο Μεταξάς, ως εκλεγμένος Αρχηγός των Ελευθεροφρόνων κατέθεσε στη Βουλή Δίωξη κατά του Βενιζέλου με την κατηγορία της ηθικής αυτουργίας του κινήματος του 1933. Η απολογία του Βενιζέλου είναι και η τελευταία του παράσταση στο βήμα της Βουλής.

- [1913 - 1914 ΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1913 ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΑΝΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 226 έως 249\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 1 - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 250 έως 258\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 2 - ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΛΕΣΒΟΥ, ΧΙΟΥ ΚΑΙ ΣΑΜΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 259 έως 269\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 3 - ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1914 \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 270 έως 293\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 4 - Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 294 έως 309\)](#)
- [1914 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΣΚΗΝΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 310 έως 327\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 5 - ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 328 έως 375\)](#)
- [1914 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 376 έως 379\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 6 - Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑΝ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 379 έως 382\)](#)
- [1915 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 383 έως 386\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 7 - ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 386 έως 392\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 8 - ΤΑ ΕΝΔΟΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 392 έως 406\)](#)
- [Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ, ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ, ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 406 έως 407\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 9 - Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΝ ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 407 έως 413\)](#)
- [1915 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 414 έως 433\)](#)
- [Υπόμνημα Νο. 10 - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 433 έως 439\)](#)
- [1916 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΤΟ ΦΟΒΕΡΟ ΕΤΟΣ ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΧΑΣΜΟΥ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 440 έως 445\)](#)
- [1917 - Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΩΣ ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΑ \(Ημερολόγιο Τόμος Β, σελ. 446 έως 449\)](#)